

Érden a nagyvilág

Érden nyílik meg a Magyar Földrajzi Gyűjtemény anyagából rendezett Magyar utazók, földrajzi felfedezők című állandó kiállítás. Ebből az alkalomból kértük beszélgetésre dr. Balázs Dénes geográfust.

— *Honnan származik a gyűjtemény – vagy nevezzük így: múzeum – alapításának ötlete?*

— Az az elképzelés, hogy a magyar geográfia tudománytörténeti értékű hagyatékait meg kellene óvni és valamilyen kiállítás formájában a köz rendelkezésére bocsátani, már nagyon régi keletű. Ha jól tudom, az első, aki ezt kimondta, Teleki Pál volt még 1911-ben. Külföldi példák alapján – Angliában és Németországban látott hasonlót – javasolta, hogy mi is gyűjtjük össze az anyagainkat és nyissunk egy múzeumot. Az ötlet a második világháború után éledt újjá. Többek közt Kádár László is próbálkozott, aztán Irmédi professzor a térképészeti tanszéken. Ő természetesen elsősorban a térképészeti vonatkozású anyagokat gyűjtötte. A tanszék folyosója ma is valóságos kis múzeum, onnan származik a mi kiállításunk egyik szép földgömbje is. A Földrajzi Társaság, amely az idén 111 éves, ugyancsak régóta gyűjti a múltjának dokumentumait, kezdve első elnökének és első földrajzprofesszorunknak, Hunfalvy Jánosnak az anyagaival. Rengeteg érték halmozódott fel, ugyanakkor nagyon sok kallódott még, különösen a nagy utazások emlékei. A legsikeresebb magyar expedíciók főleg a múlt század második felében járták a világot, sajnos azonban anyagaik jó része az első, még inkább a második világháború alatt elpusztult, vagy széthordták, ami megmaradt.

Szerencsére ezeknek az utazóknak, tudósoknak még élnek leszármazottaik, kinek unokái, kinek még a gyermekei is. Náluk még lehetnek dokumentumok. De meddig? S azután mi lesz e hagyatékok sorsa? Tehát egyre sürgetőbb feladattá vált a még kallódó anyagok felkutatása, megóvása, rendszerezése. Látván, hogy más nem nagyon tőri magát, én kezdtem piszkálni az ügyet. Szabadúszó lévén magam gazdálkodom az időmmel, annyi energiát fordíthatok rá, amennyit tudok és akarok, egy szóval senki és semmi nem akadályoz. A kezdeményezésemet már a Földrajzi Társaságban és más szakmai berkekben is örömmel üdvözölték.

— *Eszerint Erd mint helyszín magától értetődik, hiszen Ön itt él.*

— Részben igen. Másrészt Érdennek van egy sajátos adottsága. Négy évvel ezelőtt lett város, és ehhez a ranghoz bizonyos kulturális intézmények megléte is szükséges. Nos, ilyen itt egy művelődési ház és könyvtáron kívül jószerével nem volt.

— *Feltételezhetem tehát, hogy amikor a tervvel bekapogtatott a városi tanácshoz, tárt karokkal fogadták és vették az ötletet.*

— Az ötletet magát valóban örömmel fogadták. A gond csupán az volt, hogy hol helyezték el a gyűjteményt. Tettem néhány javaslatot, de nem sok fogadták. Mondták például azt is, hogy egy múzeum

létesítésénél vannak itt fontosabb feladatok is. Két éven át olyan válaszokat kaptam, hogy vizsgálják az ügyet, de gyakorlati lépések nem történtek. Erre azt mondtam, hogy felajánlom a saját telkemet és házamat a gyűjtemény számára. Akadt egy lelkes ember, Kiss Imre, a Budai Járási Építőipari Szövetkezet elnöke, aki társadalmi munkában megtervezett egy a telkünön felépítendő egemeletes épületet. Kezdetben el is fogadták, majd azt mondták: jó-jó, de helyileg – Érdligetről lévén szó – nagyon kiesik. Közben őrségváltás történt a tanács élén, s az új vezető már nemcsak bólogatott, hanem aktívan is segített, kereste a megoldás lehetőségét. Akkor került szóba a központban álló régi tanácsháza, amely patinás, műemlék jellegű épület, s irodai célokra nem nagyon alkalmas. Mivel helytörténeti kiállítás nincs a városban, kézenfekvő volt, hogy a földrajzi gyűjteményt ebben az épületben vagy legalábbis egyik szárnyában helyezhetnénk el. Ehhez segítséget nyújtott a pártbizottság is, és a megyei szervekkel szintén sikerült egyetértésre jutni.

— *Körültekintve a nagyon szépen felújított és berendezett épületszárnyon, elképzelhető, milyen sokba került. Honnan teremteték elő a pénzt?*

— Először a Művelődési Minisztériumtól kaptunk 300 000 forintot, majd az Akadémiától félmilliót. Én is adtam egy kis pénzt olyan munkákhoz, amelyeket állami keretből már nem lehetett finanszírozni. És természetesen nagyon sok társadalmi munka is fekszik a gyűjteményben, hiszen a kapott összegek távolról sem fedezték volna a költségeket. A mostani építészeti tervet Tóth Éva mérnök készítette szintén társadalmi munkában, s fél éven keresztül hetente kijárt ide ellenőrizni a munkálatokat. Sokat segített a Kartográfiai Vállalat, a Gondolat Könyvkiadó, az Athenaeum Nyomda, a Diósi Gördülőcsapágó Művek és az érdi Vörösmarty Gimnázium diákjai Tóth Károly tanár úr vezetésével. Személy szerint megemlítem még Stefanik György nyugdíjas vasutast, aki heteken keresztül dolgozott itt reggeltől estig. Hiába kínáltunk fel neki pénzt, nem fogadott el semmit, mondván, hogy ez neki szívügye. Martinovich Sándornak és munkatársainak köszönhetjük a feliratok elkészítését. Ide kívánczik még Móga János és Kubassek János, a két ifjú geográfus utazó neve is. A felsoroltak és a most nem említettek együttesen 340 000 forint értékű társadalmi munkát végeztek.

— *Hely tehát már volt. Honnan állt össze a gyűjtemény, a kiállítás anyaga?*

— A Földrajzi Társaságtól és az egye-

Balázs Dénes a kiváltható falitérkép előtt

temi tanszékektől kapott anyagokon kívül megpróbáltuk felkutatni a nagy utazók, expedíciók még kallódó relikviáit a leszámazottaknál. Tőlük kaptuk a törzsanyagot, sok ezer tárgyi és írásos emléket. A kiállításhoz felajánlottam saját, elsősorban néprajzi jellegű gyűjteményemet is. Intézményektől is kölcsönöztünk, például a Természettudományi Múzeumtól megkaptuk nagy vadász utazóink néhány szép trófeáját. Sajnos rongeteg értékes anyagot ki kell hagynunk. Amikor elrendezkedtünk, kiderült, hogy sok mindent egyszerűen nem tudunk hová tenni. Most körülbelül 250 m²-rel gazdálkodhatunk.

Itt szeretném megemlíteni, hogy a gyűjtemény korántsem teljes. Például Zichy Jenő és Déchy Mór expedíciójáról jóformán semmink sincs. Sokan talán nem is tudják, milyen értékeket őriznek otthon. Ezúton is kérjük azokat, akik úgy gondolják, hogy ilyen tárgy, fénykép vagy írásos anyag van a birtokukban és közgyűjtemény számára felajánlanák, értesítsenek bennünket.

— *Ha a kollekcio ilyen gazdag és még bővíthető is, előbb-utóbb nyilván terjeszkedni szeretnének. Lesz-e rá lehetőség?*

— Erre én nem tudok válaszolni. Természetesen szeretnénk, de nem tőlünk függ. Véleményem szerint pedig ennek az épületnek ez lenne az igazi funkciója.

— *Ezek után megkérem, vezessen végig bennünket a kiállításon. Mit láthat az ide érkező?*

— Hely hiányában a teljes gyűjteménynek most csak egy szűkebb körét állítottuk ki. Egyelőre elsősorban a földrajzi felfedezők, utazók anyagait mutatjuk be, mivel ez a leglátványosabb.

Első helyiségünket mi glóbuszteremnek neveztük el, itt helyeztük el a különböző korokból származó földgömböket. Itt látható az a hatalmas, egész falat kitöltő elektromos térkép, amelyen huszonnyolc magyar utazó útvonalát tüntettük fel, s gombnyomásra az útvonalak kivilágít-

Az Ázsia-kutatók terme

hatók. Nagyon látványos, és gondolom, különösen az ide látogató gyerekek kedvenc játékszere lesz. Olyan játékszere, amelyből tanulhatnak is. Szándékaink szerint az egész kiállítás nemcsak a földrajzi ismeretek bővítését, hanem a hazafias nevelést is szolgálja olyan nagyjaink utazásainak és felfedezéseinek bemutatásával, akikről alig tud valakit a közvélemény.

Ugyanebben a teremben olyan hazánkfiáról is megemlékezünk, akik nem geográfusok, felfedezők voltak, csupán különleges utazásaik révén érdekes színfoltjai a kiállításnak. Itt láthatók például Gáspár Ferenc szép kivitelű, a századforduló táján igen kapós könyvei. Szerzőjük orvos volt a monarchia hajóin és bebarangolta a világ szinte minden kikötőjét. Vagy említhetjük azt a két fiatalembert, akik a harmincas években motorkerékpárral járták körül a földet nyolc év alatt.

— *Ezután milyen elv szerint rendezték be a kiállítást?*

— Az első terem után időrendi sorrendben haladunk a legrégebbiektől a maiakig. A 13–18. századot bemutató helyiségünkben Julianus barátal kezdjük a sort, akit történelemszereink joggal neveznek az első magyar utazónak. A 17. század elejéről a felvidéki Szepsi Csombor Mártonnak, az első magyar nyelvű útleírás szerzőjének nevét említem meg. Kevesen tudják, hogy jezsuita misszionáriusaink úttörő szerepet játszottak Dél-Amerika megismerésében. Az iskoláikat Nagyszombatban végző kitudó természetbúvárokat mint képzett szakembereket hívták meg térképezésre, felmérésre a kontinens alig ismert tájaira, például Amazóniába. Mindenki hallotta viszont két kalandos életű utazónk, a négy világrészt bejáró Benyovszky Móric és a Délkelet-Ázsia szigetvilágába eljutott bajai szabólegény, Jelky András nevét.

Az első magyar tudományos expedíció a 18. század második felében Helli Miksa és Sajnovics János csillagászok részvételével

utazott a lappföldi Vardøbe, hogy megfigyeljék a Vénusz Nap előtti átvonulását. Sajnos, ezekből a századokból jóformán semmilyen tárgyi emlékünknincs, ezért kiállításunknak ez a része általában csak az itt bemutatott utazók életútjának és utazásaiknak rövid ismertetésére vállalkozhat, néhány térképpel, képpel, írásainak, könyveiknek részleteivel, rajzaik másolatával.

— *Lássuk ezek után a 19. századot, amelynek anyaga egy teremben már el sem fért.*

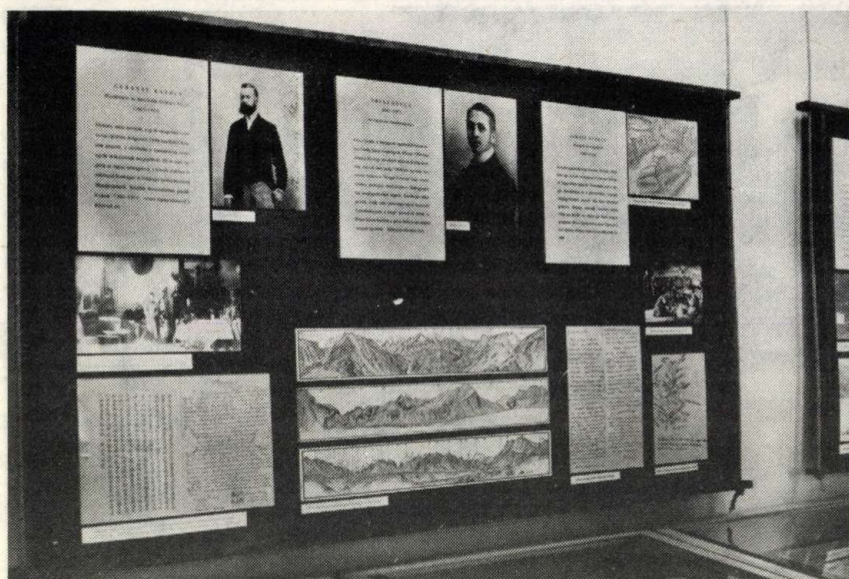
— Ez a kor a klasszikus magyar utazások és expedíciók időszaka. Külön helyiségünk van az Ázsiában járt kutatók anyagai számára: Széchenyi Béla kelet-ázsiai,

Lóczy Lajos tablója

A Cholnoky-sarok

Almásy László és Prinz Gyula tablója (Németh Ernő felvételei)

Déchy Mór kaukázusi, Zichy Jenő ázsiai expedíciójának bemutatására. Nem maradhat ki a sorból Stein Aurél sem, aki — bár angol állampolgárként járt Belső-Ázsiában — mindvégig magyarnak vallotta magát. Expedícióinak emlékeit a British Museum őrzi, de könyvtárát a Magyar Nemzeti Múzeumba hagyta. Külön sarkot rendeztünk be Kőrösi Csoma Sándor emlékére, akinek 200. születésnapját jövőre ünnepeljük. Bemutatjuk Reguly Antalnak, az Ural feltérképezőjének és földrajzi leírójának munkásságát, és Vámbéry Árminnak, Közép-Ázsia kutatójának vándorlásait.

A verbeli geográfus utazók közül felidézzük Cholnoky Jenő kínai útját. A professzor özvegye gazdag hagyatékot adott át gyűjteményünknek, de helyhiány miatt ennek csak töredékét tudjuk bemutatni. Kiállítottuk íróasztalát, szekrényét, festőfelszerelését, bőrből készült, Kínában vásárolt utazóládáit, teáskészletét stb. Megtekinthető néhány akvarellje és grafikája, amelyekből több mint száz van a birtokunkban. Hihetetlenül gazdag kézirategyűjteményével, a legapróbb részletekig kidolgozott útvonalrajzaival, könyveivel egy önálló múzeumot is meg lehetne tölteni.

Prinz Gyula ma is élő özvegyétől megkaptuk, ami férje gyűjteményéből lakásuk szétlövése után megmaradt. Több száz, fényképek hűségével vetekedő panorámarajza közül tizenötöt őrzünk, de itt van geológuskalapácsa és elmaradhatatlan pipája is. Orbán Balázst mi elsősorban mint keleti utazót mutatjuk be. Tizennyolc éves korában bejárta a Közel-Kelet országait, és hazatérve megírta első nagy munkáját Utazás Keleten címmel. De mivel őt elsősorban Erdély tudós kutatójaként, legjobb ismerőjeként tartja számon a közvélemény, nem hiányozhat kiállításunkról A Székelyföld leírása című művének tavaly megjelent hasonmás kiadása sem.

A következő termet az egyéb kontinenseken járt utazók anyagaival töltöttük meg. A legismertebb Teleki Sámuel expe-

díciója. Erről tudnak a legtöbbet külföldön is, mivel Afrikában valóban egy addig ismeretlen térséget tárták fel. Teleki a szervezésen kívül csak vadászott, s nagy kár, hogy magyar szakembereket nem vitt magával. Mivel az utazásról útírtára, Höhnelt Lajos osztrák sorhajóhadnagy számolt be írásban, úgy terjedt el, hogy ez egy osztrák expedíció volt. Kevesen ismerik az 1872–74-es osztrák–magyar északi-sarki expedíció eredményeit, mivel magyar nyelven eddig semmi sem jelent meg róla. Igaz, köztük csak egy hazánkfi volt, dr. Kepes Gyula, a Tegetthoff hajó orvosa.

— *Különleges színtelt a sok bajszos, szakállas úr között egy fiatal nő képe. Róla mit tudunk?*

— A kalandos életű hölgy neve Sass Flóra, a múlt század második felében élt. Az akkori Törökországhoz tartozó Vidinben vette meg mint rabszolgát egy Samuel Baker nevű angol vasúti mérnök, aki később mint a Nílus forrásvidékének kutatója vált ismertté. Sass Flóra a felesége lett, s nagy szerepe volt az expedíció sikerében. Úti élményeit meg is írta.

A 20. századot bemutató terem is egy ismeretlen erdélyi utazóval kezdődik. Ez a székely fiatalember, Jakabos Ödön 1972-ben hátizsákkal, Csomakőrös földjének egy maroknyi darabjával indult el Ázsiába és végigjárta Kőrösi Csoma Sándor útvonalát egészen Dardzsilingig. Az útról írt könyvét rövidesen megjelenteti a Kriterion Kiadó, de ő ezt sajnos már nem érthette meg.

Ezt a termünket két részre bontottuk. Egyik felében utazásokkal foglalkozunk, így például Almásy László szaharai expedíciójával, melynek tagja volt későbbi neves tudósunk, Kádár László is. Afrika egyik utolsó ismeretlen foltját derítették fel. A többiek közül a nagyközönség is jól ismeri híres orientalistánk, Germanus Gyula és az India kultúráját tanulmányozó Baktay Ervin nevét.

— Elsősorban helyi vonatkozásai miatt

mutatjuk be az 1967-es magyar–lengyel Szahara-expedíciót, amelynek én is tagja voltam. Innen Érdőrl indult el terepjárónk, hogy a sivatagon és a Tíbeszti-hegységen át eljusson a Kongó-medencébe. A kiállított afrikai néprajzi tárgyak jelentős része ennek az expedíciónak az anyagából származik.

Nem hagyhattuk ki azokat a már elhunyt neves geográfusokat sem, akik nem elsősorban utazásaikkal, hanem kutatói, oktatói munkásságukkal járultak hozzá a magyar földrajztudomány fejlődéséhez. Így megemlékezünk Bulla Béláról, Kéz Andorról, Koch Ferencről, Mendöl Tiborról, Radó Sándorról, Láng Sándorról és Harkay Pálról, a középkorai földrajzoktatás közelmúltban elhunyt kiemelkedő egyéniségéről.

Ugyancsak egy külön teremrészben adtunk helyet a Lóczy Lajostól ránk maradt anyagoknak. Lóczy talán a magyar földtudományok legnagyobb alakja volt. Nevével már egy korábbi termünkben, Széchenyi Béla kelet-ázsiai expedíciója kapcsán is találkozhatunk látogatóink. Kiállítottuk néhány kéziratát, könyvét, fényképét, s azt az összecsukható, fakeretes csónakot, amelyet a Balaton kutatása során és a Kárpátok tengerszeméin használt.

Végül visszajutunk gyűjteményünk kiindulási pontjához, a folyosóra, ahol neves vadász utazóinkat mutatjuk be, köztük Kittenberger Kálmánt és Széchenyi Zsigmondot. Dióhéjban a hazai barlangkutatás eredményeiről is számot adunk.

— *E körültekintésen kívül mit lehet még a múzeumban csinálni?*

— Szeretnénk egy szakkönyvtárat létrehozni, a teljességre törekedve összegyűjteni a magyar utazók, geográfusok munkáit. Ezenkívül hozzáférhetőek lesznek a különböző hagyatékok, kéziratok, amelyek még feldolgozásra várnak. Remélhetőleg a következő évtől már kutatókat is tudunk fogadni.

— *Köszönöm a tárlatvezetést, s bár látom, hogy ideje szűkre szabott, kérem, válaszoljon még néhány kérdésemre. Ez a kiállítás az említett okokból elsősorban utazáscentrikus. Milyennek látja Ön a geográfia és az utazás kapcsolatát ma, amikor — ahogy mondani szokták — már minden fel van fedezve?*

— Van egy régi vesszőparipám. Nem lehet jó földrajztanár és kutató az, aki csak az egyetem padjaiban szerzi meg a tudását, vagy csak szűk körben, hazai terepgyakorlatokon vesz részt. Mindenképpen ki kell lépni távolabbi tájakra is. Idegen országok, más földrajzi környezet tapasztalati megismerése elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy valaki ezt a szakmát magas színvonalon művelje. Ha rajtam múlna, a földrajzokat szinte kötelezném, hogy minden évben áldozzák fel a nyarukat vagy a szabadságukat és utazzanak, akár szervezeten, akár egyénileg. S nem kell feltétlenül Afrikával kezdeni. A környező szocialista országokban is rengeteget lehet látni és tanulni. Persze, akinek módja van rá, próbáljon tervszerűen minél távolabbra utazni. Azt hiszem, elég kevesen vállalnak ilyen áldozatot, pedig aki ezt hivatásának érzi, vegye a fáradságot és a hátizsákot, s ne

arra várjon, hogy egyszer majd kap egy kiküldetést.

Nem tartozik szorosan ide, de az a véleményem, hogy sajnos ma nincs Cholnoky Jenőnk. Vannak kiváló tudósaink, de nagyon kevesen olyanok, akik a tudásukat közérthető formában továbbadnák. Az általam egyébként nagyon tisztelt tudósok között alig akad néhány, aki időt szakít az ismeretterjesztésre. Így ezt a szerepet nálunk főleg a sajtó munkatársai veszik át, nem mindig a legnagyobb szakértelemmel. Pedig a szakzerű ismeretterjesztés a kutatók, oktatók feladata volna elsősorban.

— Bár tudom, hogy a személyét érintő kérdésekre nem szívesen válaszol, mégis kérem, mondja el, mi váltotta ki azt az elhatározást, hogy hivatásos utazó lesz, s erre teszi fel az életét.

— Tény, hogy az átlagnál nagyobb bennem az utazási vágy. Világot látni mindenki szeret, de talán én szívósabban csináltam. Van persze szakmai oka is. A geográfian belül a karsztokkal kezdtem el foglalkozni, s ennek a kutatási ágazatnak olyan területére tévedtem, ami elképzelhetetlen volt utazás nélkül. A trópusi karsztok pusztulási folyamata érdekelt, s bizonyos vizsgálatokat, megfigyeléseket csak a helyszínen lehetett elvégezni. Így első útjaim a trópusokra vezettek. Az ötvenes évek végétől mostanáig összesen nyolc évet töltöttem rövidebb-hosszabb részletekben külföldön. Jártam vagy százhusz országban, s hogy hány százszor léptem át különböző országhatárokat, nem is tudom.

— Nem tudom megállni, hogy meg ne kérdezzem, melyik útjára emlékszik a legszívesebben?

— Nagyon szeretem a növény- és állatvilágot. Ebből a szempontból talán a Föld legcsodálatosabb helye a Galápagos-szigetek. Ha emberekről kérdez, a szívem leginkább a pápuákhoz húz vissza Új-Guineába. Róluk ugyan azt terjedt el, hogy emberevők, de nekem a maguk egyszerűségében is nagyon rokonszenvesek voltak. Talán a legsikeresebb könyveimet is ezekről a helyekről írtam.

— Hová készül legközelebb?

— Ezt még én sem tudom. Egy ilyen út hosszú szervezést igényel. Az említett helyekre újból szívesen visszatennék, de leginkább talán Óceánia érdekel, a Szamoa-szigetek.

— Végezetül: saját maga szerint mije Ön ennek a múzeumnak?

— Kötelességet teljesítettem, amire lehetőségem nyílt, s amit mások nem csináltak meg. Nekem módom volt rá, hogy megpróbáljam tető alá hozni ezt a gyűjteményt. Most már van tető a fejünk felett. A továbbiakat átadom a fiatalabb munkatársaknak. Én továbbra is patronálom az ügyet, de nem leszek itt igazgató vagy valami hasonló. Nagyon sok feldolgozásra váró anyagom van, s a következő hónapokban, években arra akarom koncentrálni az időmet és erőmet, hogy ami tapasztalatot gyűjtöttem, átadjam.

Az interjút készítette:
NÉMETH GÉZA

NEM NÁLUNK TÖRTÉNT

— Uraim, dacolva a hősséggel, lázzal és örülettel, nemcsak megtaláltam, hanem el is hoztam a Nílus-medencét.

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

Lapjuk 1983/4. számában megemlékeztek Xantus Jánosról, a közelmúltban Kolozsvárott elhunyt kiváló biológusról. Kérem, ne vegyék rossz néven, de él bennem a gyanú, hogy volt tudós professzorai egyikének nevét „elírták”. Az Emil Racovitza néven idézett tanárának neve helyesen Emil Racovitza.

Maga Xantus János Világjáró bakkancsok című könyvében úgy emlékezik meg róla, mint az egyik legnagyobb román biológusról, aki a barlangok élővilágával foglalkozó tudományágat, a biospeleológiát megalapította. Xantus szerint ennek a diszciplínának az a cikkgyűjtemény képezi az alapját, mely 1907-ben indult meg Emil Racovitza vezetésével az Archives de Zoologie Expérimentale et Générale című folyóiratban. Az első idevágó dolgozat is Racovitza tollából származott, Essais sur les problèmes biospéologiques — címmel.

Racovitza 1904-ben a Baleara-szigeteken kezdett a barlangi életter tanulmányozásába, és ettől kezdve hosszú időre eljegyezte magát a barlangkutatással. Számos kiváló szakemberrel együtt harminc éven át fáradhatatlanul kutatott Európa, Észak-Amerika és Afrika több mint ezer föld alatti üregének viszonyait és az ott előforduló életformák jellegzetességeit. Kutatásai meggyőzték arról, hogy a troglóbionta szervezetek úgy az általános biológia, mint az evolúció elmélete szempontjából rendkívüli jelentőségűek.

Kiváló munkatársával, Jeannel professzorral rámutattak arra, hogy a valódi barlanglakó állatok, úgynevezett menedékfaunát alkotnak. A szélsőséges éghajlati viszonyokat nehezen elviselő fajok, a barlangi életter egyenletes hőmérsékletű és nedvességű feltételei közepette túlélték kortásaikat. A föld alatti üregek tehát a maradványfajok valóságos tárháza, múzeuma.

Emil Racovitza nevét az is ismertté teszi, hogy 1887–1899 közötti esztendőben, több mint két évig tartó délsarki expedícióban vett részt a Belgica nevű hajóval.

Útja során tanulmányozta a tengeri állatok és a sarkvidéki madarak életét. Rendkívül értékesnek tartják a pingvinekre és a bálnákra vonatkozó megfigyeléseit.

Számos tudományos könyvet és cikket írt, terjesztette és gazdagította a darwini fejlődéseméletet. Igen aktív közéleti tevékenységet fejtett ki, tagja és egy ideig elnöke volt a Román Akadémiának.

Ő hozta létre a Kolozsvárott ma is meglevő, európai hírű speleológiai intézetet, amely a világon az első ilyen intézmény volt.

Értékes tudományos, pedagógusi és közéleti tevékenysége folytán méltán tartják az egyik legnagyobb román biológusnak.

Szatmárnémeti, 1983. V. 10.

Tisztelettel:
TEREBESI SÁNDOR
tanár
Satu-Mare
ROMÁNIA